

ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RP TERRORYZMEM – ZAGADNIENIA WYBRANE

PAWEŁ PAJORSKI

Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego
„Apeiron” w Krakowie

*Częstka narodu zawsze musi być pod
bronią, bez niej swoi czy obcy z domu
Cię wygonią. Kto sarkał na wojsko
i na nie nie płacił utraciwszy wszystko
Ojczyznę utracił
A. Mickiewicz*

TERRORYZM – plaga kilku ostatnich dekad XX wieku i globalny problem XXI wieku. Zjawisko występujące wręcz nagminnie na arenie międzynarodowej. „Często mylony z wojną partyzancką czy też z aktami kryminalnymi. Jest powodem trzeciej wojny światowej”¹, za początek której niektórzy uznają 11 września 2001 r. – dzień ataku Al-Kaidy² na budynki WTC³ w Nowym Jorku. Próby zdefiniowania tego zjawiska podejmowane są od lat. Poszły one w zasadzie w dwóch kierunkach. Pierwszy to usiłowanie stworzenia definicji ogólnej terroryzmu, „opartej na wyodrębnionych, wspólnych cechach określonej kategorii czynów, nadających im terroryz-

¹ R.A. Kosta, *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji zachodniej w XXI wieku*, Toruń 2007, s. 5.

² Al-Kaida (arab. القاعدة – baza) – organizacja sunnicka posługująca się metodami terrorystycznymi, stworzona w 1988 roku przez Abdallaha Azzama (Osama bin Laden).

³ World Trade Center – Światowe Centrum Handlu, kompleks budynków w Nowym Jorku w USA.

styczny charakter”⁴. Drugi kierunek prowadzi natomiast w stronę podejścia strukturalnego, polegającego „na wyodrębnieniu różnych rodzajów terroryzmu i ich opisanie w postaci definicji cząstkowych”⁵. W literaturze zagadnienia występuje jeszcze trzecia metoda – metoda mieszana, „która wymaga ustalenia charakterystycznych dla terroryzmu cech w połączeniu ze stwierdzeniem realizacji przez sprawcę określonego typu rodzajowego przestępstwa”⁶. Jednakże metoda ta nie definiuje samego terroryzmu lecz „kryminalizuje przestępstwa o charakterze terrorystycznym”⁷.

Zbliżając się do połowy drugiej dekady XXI wieku i mając przed oczami minione lata, widać, że terroryzm stał się zjawiskiem tak powszechnym, że dotyczyć może każdej sfery życia. Nielogiczne byłoby więc zakładać, że zjawisko to ominie Polskę. Równie nielogiczne byłoby założenie, że terroryzm nie determinuje poziomu bezpieczeństwa narodowego.

1.1. DEFINICJE I ZARYS ZJAWISKA TERRORYZMU

Co to jest terroryzm? Jednoznaczna odpowiedź na to pytanie będzie trudna do uzyskania, bowiem zjawisko to doczekało się ponad 200 definicji, z których każda stanowi indywidualne podejście do jego charakterystyki. Trudno jest wyrokować, która z tych definicji jest najbliższa prawdzie. Aby zatem jak najpełniej oddać charakter zjawiska zwanego terroryzmem, należy przedstawić co najmniej kilka jego definicji.

Terroryzm jest definiowany jako „stosowanie gwałtu do osiągnięcia celów politycznych lub ekonomicznych w stosunkach międzynarodowych. Forma interwencji dokonywanej przemocą przez specjalne oddziały wojskowe lub policyjne albo przez organizacje terrorystyczne”⁸.

Karolczak w swojej *Encyklopedii terroryzmu* wskazuje, że terroryzm to „metoda walki politycznej zmierzająca poprzez zastraszenie do osiągnięcia pożądanego przez stosującego go celu”⁹. Inna z kolei definicja określa terroryzm jako „przemysłane użycie przemocy lub zagrożenia w celu wywołania strachu; przemysłane wymuszenie lub zastraszenie rządów lub społeczeństw w celu nacisku politycznego, religijnego lub ideowe-

⁴ K. Wiak, *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, Lublin 2009, s. 40.

⁵ Ibidem, s. 41.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ J.E. Osmańczyk, *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, Warszawa 1974, s. 3509.

⁹ K. Karolczak, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, s. 11.

go¹⁰. Jeszcze inny pogląd na terroryzm przedstawia M. Zimny, uznając go za „bezwzględną walkę ze strukturami legalnej władzy państwowej, prowadzoną z naruszeniem wszelkich konwencji i umów międzynarodowych, a polegającą na skrytobójczym przeprowadzaniu zamachów, których celem jest zabicie jak największej liczby przypadkowych osób lub spowodowanie dużych strat materialnych, by wywołane tym poczucie strachu i przerażenia powodowało taką presję społeczną, by zmusić władze państwowe do spełnienia wszelkich żądań (zaniechania danego postępowania)”¹¹. Użytecznym sposobem postrzegania terroryzmu wydaje się postrzeganie go jako „świadomego, strategicznego użycia przemocy skierowanej na konkretne rodzaje celów, z zamiarem wpłynięcia na klimat polityczny”¹². Terroryzm został zdefiniowany również jako „metoda wywoływania strachu za pomocą powtarzanych działań cechujących się przemocą, stosowanych przez (pół)podziemne jednostki, grupy lub państwa z powodów indywidualnych, przestępczych lub politycznych”¹³, a także jako „forma przemocy polegająca na przemyślanej akcji wymuszenia bądź zastraszenia rządów lub określonych grup społecznych w celach politycznych, ekonomicznych i innych”¹⁴.

Terroryzmem można też nazwać „stosowanie z premedytacją przemocy przez sprawców indywidualnych, zbiorowych na skalę mniej niż narodową, albo w skali państwowej, przemocy lub grożenia przemocą, z pogwałceniem prawa, dla osiągnięcia celów politycznych, społecznych i ekonomicznych, z zamiarem wywołania przemożnej trwogi na obszarze większym niż ten, w którym znajdują się ofiary atakowane lub zagrożone”¹⁵. To także „różne umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych; działania te realizowane są z całą bezwzględnością za pomocą różnych środków (nacisk psychiczny, prze-

¹⁰ *Przeciw terroryzmowi*, „Polska Zbrojna” z 30.06.1993.

¹¹ M. Zimny, *Terroryzm samobójczy*, Warszawa 2006, s. 15.

¹² J. Horgan, *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008, s. 42.

¹³ *Ibidem*, s. 41.

¹⁴ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002, s. 149.

¹⁵ Y. Alexander, M. Hoening, *Superterroryzm biologiczny, chemiczny i nuklearny*, Warszawa 2001, s. 5.

moc fizyczna, użycie broni i materiałów wybuchowych), w warunkach specjalnie nadanego rozgłosu i celowo stworzonego w społeczeństwie lęku (...)”¹⁶.

Znaczenie pojęcia terroryzmu pochodzi od łacińskiego słowa *terror*, oznaczającego „stosowanie przemocy, gwałtu, okrucieństwa w celu zastraszenia, zniszczenia przeciwnika (...)”¹⁷. Tłumaczone jest również jako „działalność, nierzadko usankcjonowana prawnie, instytucji państwa”¹⁸. Niedopatrzenie się tego zjawiska w historii cywilizacji jest przyczyną „współczesnego przekonania, że to dopiero nasze czasy zostały dotknięte terrorystyczną przemocą”¹⁹. Znaczenie pojęcia terroryzmu ewoluowało w okresie pomiędzy rewolucją francuską a pierwszą wojną światową²⁰. Wróćmy jednak do obecnego znaczenia terroryzmu, mówiącego, że jest to „użycie siły lub przemocy przeciwko osobom lub własności z pogwałceniem prawa dla celów zastraszania, wymuszania okupów lub przymuszania”²¹. Znaczenie tego pojęcia jest różne praktycznie dla każdego z badaczy tego zjawiska, a dodatkowo każdy z nich, chcąc podkreślić indywidualność i wyjątkowość swych badań, tworzy kolejne, własne definicje. Znajduje to odzwierciedlenie w definicji prezentowanej przez Thomasa Perry’ego Thorntona. Twierdzi on, że „terroryzm to terror pojmowany jako symboliczny akt mający na celu wpływanie na zachowanie polityczne poprzez środki pozanormalne związane z używaniem lub grożeniem przemocą”²². Nieco odmienne definicje tego zjawiska proponują Richard Schultz i Conor Greaty. Ten pierwszy, zorientowany na oddziaływanie w polityce, stwierdza, że „terroryzm polityczny można określić jako zagrożenie lub użycie pozanormalnych form przemocy politycznej w celu osiągnięcia określonych zamierzeń politycznych”²³, natomiast drugi postrzega terroryzm jako

¹⁶ *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1998, s. 370.

¹⁷ *Słownik języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1978, s. 498.

¹⁸ K. Karolczak, *Encyklopedia...*, op. cit., s. 11.

¹⁹ C. Gearty, *Prognozy XXI wieku. Terroryzm*, Warszawa 1998, s. 12.

²⁰ Zob.: C. Gearty, *Prognozy XXI wieku. Terroryzm*, Warszawa 1998, s. 12.

²¹ R.M. Barnas, *Terroryzm. Od Asasynów do Osamy bin Ladena*, Wrocław 2001, s. 11.

²² B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Toruń 2003, s. 16, za: T.P. Thornton, *Terror as the Weapon of Political Agitation*, [w:] *International War*, H. Eckstein (red.), London 1964, s. 73.

²³ R. Schultz, *Conceptualizing Political Terrorism: A Typology*, „Journal of International Affairs” 1978, vol. 32, no. 1, s. 8, cyt. za: F. Golembki, *Przyczyny terroryzmu politycznego*, [w:] *Terroryzm polityczny*, J. Muszyński (red.), Warszawa 1981, s. 57.

„zarówno nieplanowane, jak i zaplanowane atakowanie ludności cywilnej, by komunikować stronie trzeciej swe polityczne stanowisko”²⁴.

Zupełnie inne spojrzenie na znaczenie pojęcia terroryzmu uzyskujemy patrząc na nie przez pryzmat Kodeksu karnego, mówiącego, że

przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi, co najmniej 5 lat, popełniony w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób, 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu²⁵.

Pozostając przy definiowaniu tego zjawiska, nie sposób nie przytoczyć w tym miejscu definicji powstałych na gruncie prawa amerykańskiego. I tak Amerykański Departament Stanu określa terroryzm jako „politycznie umotywowany, popełniony z premedytacją akt przemocy przeciwko celom cywilnym, dokonany przez grupy subnarodowe lub tajnych agentów, których intencją zwykle jest wywarcie wpływu na społeczeństwo”²⁶, Federalne Biuro Śledcze (FBI) definiuje to pojęcie jako „bezprawne użycie siły lub przemocy przeciwko osobom lub dobytкови, aby zastraszyć lub wymusić na rządzie i cywilnej populacji działania spełniające polityczne lub społeczne cele terrorystów”²⁷, a Amerykański Departament Obrony podaje, że jest to „bezprawne użycie siły lub groźb[ą] użycia siły lub przemocy przeciwko jednostkom lub własności, aby zastraszyć rządy lub społeczeństwa lub wymusić na nich określone akcje, często przyczyniające się do spełnienia politycznych, religijnych lub ideologicznych celów terrorystów”²⁸.

W ogólnościowej tendencji do definiowania terroryzmu ciekawym wydaje się fakt, że Organizacja Narodów Zjednoczonych nie podała własnej oficjalnej definicji tego zjawiska. W celu walki z terroryzmem posługuje się definicją zaproponowaną przez specjalnie powołaną grupę roboczą

²⁴ C. Gearty, *Prognozy...*, op. cit., s. 51.

²⁵ Art. 115a § 20 Kodeksu karnego.

²⁶ Amerykański Departament Stanu stosuje definicję terroryzmu opisaną w: *Title 22 of the United States Code. Section 2656f*.

²⁷ www.fbi.gov (dostęp 28.01.2013).

²⁸ www.defense.gov (dostęp 28.01.2013).

ds. ONZ i terroryzmu, brzmiącą następująco: „Terroryzm to w większości wypadków akt o charakterze politycznym. Jego celem jest spowodowanie dramatycznych i śmiertelnych obrażeń wśród cywilów i stworzenie atmosfery strachu, generalnie z powodów politycznych lub ideologicznych (tak świeckich, jak i religijnych). Terroryzm to akt kryminalny, jednak znacznie wykraczający poza granicę klasycznego przestępstwa kryminalnego”²⁹.

Jeszcze inną definicję terroryzmu stosuje się w środowiskach akademickich. Mówi ona, że „terroryzm [łac.] to różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te realizowane są z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w celu nadania im rozgłosu i celowego wytworzenia lęku w społeczeństwie”³⁰.

Wydaje się jednak, że najbardziej wszechstronną definicję terroryzmu podaje Alex Schmid, który stwierdza, że „terroryzm to metoda wywoływania strachu za pomocą powtarzanych działań cechujących się przemocą, stosowanych przez (pół)podziemne jednostki, grupy lub państwa z powodów indywidualnych, przestępczych lub politycznych”³¹. Natomiast John Horgan podaje za Schmidem, jeszcze inną ciekawą definicję terroryzmu, określając go jako „odpowiednik przestępstw wojennych w czasach pokoju”³². Ten sam autor stwierdza też, że „użytecznym sposobem postrzegania terroryzmu jest postrzeganie go jako świadomego, strategicznego użycia przemocy skierowanej na konkretne rodzaje celów, z zamiarem wpłynięcia na klimat polityczny”³³.

Inną, równie interesującą definicję terroryzmu znajdujemy w *Encyklopedii popularnej PWN*, gdzie czytamy, że terroryzm to „działalność zwykle małych ekstremistycznych ugrupowań, które za pomocą zabójstw, zagrożeń śmiercią, mordów politycznych, porywania zakładników, uprowadzeń samolotów i innych podobnych środków potępianych przez społeczność

²⁹ *Report of the Policy Working Group on the United Nations and Terrorism*, www.un.org.

³⁰ www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php (dostęp 28.01.2013).

³¹ A.P. Schmid, *Terrorism and the Use of Weapons of Mass Destruction; From Where the Risk?*, „Terrorism and Political Violence”, vol. 11, Issue 4, Routledge 1999.

³² J. Horgan, *Psychologia...*, op. cit., s. 40, cyt. za: A.P. Schmid, *Terrorism...*, op. cit.

³³ *Ibidem*, s. 42.

międzynarodową usiłują zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła bądź też wymusić na rządach państw, w których działają, określone ustępstwa lub świadczenia na swoją korzyść (np. zwolnienie więzionych terrorystów, okup)”³⁴.

Warto także zwrócić uwagę na definicję stworzoną przez Władysława Kopalińskiego, mówiącą, że terroryzm to „organizowanie zamachów (z bronią w ręku, a także bombowych) na członków rządu, ludzi związanych z władzą, na przeciwników politycznych, na osoby innej wiary, a także rasy, obcokrajowców lub przypadkowych przechodniów, porywanie ludzi, a także samolotów w celu zdobycia władzy, wywołania atmosfery strachu, zamętu, chaosu, wyrażenia protestu, zyskania korzyści dla jakichś grup, kategorii, a także osób, wreszcie bez przyczyny (...)”³⁵.

Interesującą i jakże skondensowaną definicję podaje również Stanisław Pikulski, określając mianem terroryzmu „działalność przestępczą na tle politycznym zorganizowanych grup przestępczych o charakterze antypaństwowym”³⁶. Ciekawa wydaje się również definicja terroryzmu przyjęta w 2007 r. w Gruzji, określająca to zjawisko jako

przemoc lub groźbę jej użycia przeciwko osobom fizycznym lub prawnym, usunięcie, uszkodzenie budynków, konstrukcji, pojazdów, środków komunikacji i innych przedmiotów materialnych, z użyciem broni, materiałów wybuchowych, materiałów jądrowych, chemicznych, biologicznych lub jakichkolwiek innych niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzkiego albo uprowadzenie w formie wzięcia zakładnika w celu zmuszenia rządu lub wszelkiej władzy państwowej lub organizacji międzynarodowej do podjęcia określonych działań lub powstrzymania się od realizacji określonych działań dla bezprawnych korzyści terrorystów³⁷.

Pomimo tak dużej liczby definicji terroryzmu można zauważyć, że większość z nich posiada pewne wspólne elementy, które skatalogowali Alex P. Schmid i Albert J. Jongman. Na podstawie 109 definicji stworzyli oni listę 22 elementów, które się powtarzają lub do których znaczenia odwołują się badane definicje terroryzmu. Podali przy tym procentowo

³⁴ *Encyklopedia popularna PWN*, R. Łąkowski (red.), Warszawa 2012, s. 864.

³⁵ W. Kopaliński, *Słownik wydarzeń, pojęć i legend XX wieku*, Warszawa 1999, s. 423.

³⁶ S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000, s. 13.

³⁷ Art. 1, lit. b–h, Law of Georgia on combatting terrorism, promulgation 27th of June 2007. Tekst ustawy dostępny na stronie: www.legislationline.org/documents/action/popup/id/9050

wielokrotność ich użycia (tabela 1). Z badań tych wynika, że w większości definicji pojawia się groźba stosowania przemocy i siły, aspekt polityczny czynu, wywołanie strachu i terroru oraz groźba jako element zastraszenia.

Aby dopełnić obrazu definicji zjawiska terroryzmu, należy również zdefiniować pozostałe pojęcia występujące w literaturze tematu i pojawiające się w niniejszym opracowaniu.

Pojęciem takim jest **akt terrorystyczny**, zwany często **zamachem terrorystycznym**. Jest to pojęcie znacznie węższe niż terroryzm i pełni rolę służebną w stosunku do niego, różniąc się, przeważnie, od niego zamierzonym celem. Aktem terrorystycznym nazywamy zatem szczególną „postać czynu zabronionego przez prawo”³⁸, a tym, co go odróżnia od innych czynów zabronionych, jest jego motywacja oraz cele³⁹. „Może być popełniony wyłącznie przez osobę fizyczną”⁴⁰. Akty te mogą mieć motyw czysto kryminalny. „Sytuacja taka zachodzi wówczas, gdy jednostki lub grupy osób posługują się taktyką spektakularnych, widowiskowych czynów gwałtownych, a motywy i cele tego działania nie pozostają w żadnym stosunku do zagrożeń politycznych, ekonomicznych lub społecznych w jakimkolwiek kraju”⁴¹. Definicję aktu terrorystycznego, ale w ujęciu zamachu terrorystycznego, podaje Bartosz Bolechów. Pisze on, że „**zamach terrorystyczny (akt terrorystyczny)** to incydent terrorystyczny, w którym zastosowano przemoc (incydent może wiązać się również z samym zagrożeniem użycia przemocy – np. szantaż lub udaremniiona próba zamachu)”⁴².

Kolejnym pojęciem wymagającym przybliżenia jest **organizacja terrorystyczna (ugrupowanie terrorystyczne)**, oznaczające „wyspecjalizowaną strukturę, której główną lub jedyną metodą działania jest terroryzm”⁴³. Nieco szerszą definicję pojęcia grupy terrorystycznej stosuje Departament Stanu USA, dla którego oznacza ono „każdą grupę praktykującą lub posiadającą znaczącą frakcję, która praktykuje terroryzm międzynarodowy”⁴⁴.

³⁸ J. Barcik, *Akt terrorystyczny i jego sprawca w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 2004, s. 16.

³⁹ Por. ibidem.

⁴⁰ Ibidem, s. 17.

⁴¹ D. Deptała, *Zagrożenia aktami terrorystycznymi w Polsce*, [w:] *Terroryzm*, V. Kwiatkowska-Darul (red.), Toruń 2002, s. 123.

⁴² B. Bolechów, *Terroryzm...*, op. cit., s. 39.

⁴³ Ibidem, s. 38.

⁴⁴ Ibidem.

Poza wyżej wymienionymi zdefiniowania wymagają także pojęcia tak nierozłączne z pojęciem terroryzmu, jak **terrorysta i sprawca aktu terrorystycznego**. „Oba pojęcia pokrywają się i mogą być używane zamiennie”⁴⁵. „**Terrorystą** jest każdy, kto dokonuje agresji na bezbronną ludność”⁴⁶. Inaczej rzecz ujmując, terrorysta to człowiek „dokonujący aktu terrorystycznego, sięjący terror, terroryzujący”⁴⁷.

Na zakończenie części definicyjnej opracowania należy jeszcze zdefiniować pojęcie bardzo ściśle związane z pojęciem terroryzmu, jakim jest incydent terrorystyczny. Tu ponownie odwołajmy się do Bartosza Bolechowa, który stwierdza, że **incydent terrorystyczny** to „akt przemocy lub wiarygodnego zagrożenia jej użycia (oparty o typowe metody terrorystyczne), przeprowadzony z pogwałceniem prawa, którego głównym celem jest zastraszenie rządu, społeczeństwa lub jakiegokolwiek jego części, co ma umożliwić realizację założonych celów politycznych. Celem może być także demonstracja własnych przekonań politycznych”⁴⁸. Skoro do zdefiniowania incydentu terrorystycznego użyto pojęcia aktu przemocy, należy w tym miejscu podać jego definicję. Zatem **akt przemocy** to „zamach (lub groźba jego użycia) wymierzony w zdrowie i życie ludzi oraz spowodowanie zniszczeń materialnych”⁴⁹.

Terroryzm jest tak stary jak ludzkość. Pierwsze wzmianki dotyczące aktu terroru lub, jak kto woli, incydentu terrorystycznego znajdujemy w Księdze Rodzaju [4,8]: „**Kain** powiedział do Abła, swojego brata: Chodźmy na pole. A gdy byli na polu, Kain rzucił się na swego brata Abła i zabił go”⁵⁰.

Od tamtej pory rozwój terroryzmu postępował stosunkowo szybko. Badań nad terroryzmem starożytnym jak do tej pory chyba nikt specjalnie nie prowadził, a skupianie się nad tym zagadnieniem nie jest przedmiotem niniejszego artykułu, toteż historię terroryzmu autor postanowił pozostawić na osobny artykuł. Pomija zatem starożytność, w odniesieniu do której trudniej jest zidentyfikować, czy dany akt był aktem terroru, incydemem

⁴⁵ J. Barcik, *Akt...*, op. cit., s. 16.

⁴⁶ www.se.pl/wydarzenia/kraj/terrorysta-jest-kazdy-kto-dokonuje-agresji-na-bezb_84559.html (dostęp 20.01.2013).

⁴⁷ <http://pl.wiktionary.org/wiki/terrorysta> (dostęp 20.01.2013).

⁴⁸ B. Bolechów, *Terroryzm...*, op. cit., s. 39.

⁴⁹ A. Krawczyk, *Wokół definicji terroryzmu*, <http://histmag.org/?id=2399> (dostęp 19.01.2013).

⁵⁰ *Ilustrowana Biblia młodych*, Zagreb–Lublin 1986, s. 34.

terrorystycznym czy też może formą egzekucji dokonywanej przez lub na zlecenie panującego. Nowożytność umożliwia w sposób bardziej formalny identyfikację tego typu zjawisk. Wieki średnie i kolejne obfitowały w zdarzenia, które kwalifikują się do kategorii aktów terrorystycznych, jednakże prawdziwe poruszenie w tym zakresie zauważyć można dopiero w drugiej połowie XIX wieku. Natomiast wiek XX, a zwłaszcza lata 70. i 80., to prawdziwy początek erupcji tego zjawiska. Mnogość organizacji terrorystycznych, takich jak: Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny⁵¹, Organizacja Wyzwolenia Palestyny⁵², Czarny Wrzesień⁵³, Frakcja Czerwonej Armii⁵⁴, Czerwone Brygady⁵⁵, Baskonia i Wolność znana bardziej jako ETA⁵⁶, Tupamaros, Montoneros czy też IRA lub Ulsterskie Grupy Ochotnicze, stała się tak wielka, że w chwili obecnej nawet badacze tego zjawiska nie są w stanie dokładnie wyliczyć zarówno samych organizacji terrorystycznych, jak i zamachów przez nie przeprowadzanych lub usiłowanych.

Lata 90. ubiegłego wieku to gwałtowny wzrost terroryzmu sekt i ruchów millenarystycznych.

W latach dziewięćdziesiątych zanotowano ogromny wzrost liczby grup terrorystycznych o religijnym charakterze czy motywacji. W ostatnim okresie terroryzm religijny przyćmiewa wręcz akty terrorystyczne powodowane innymi motywacjami, zwiększa się liczba aktów przemocy i ofiar. Oprócz terroryzmu islamskiego mamy także do czynienia z terroryzmem żydowskim (np. **Kahane**) lub z działaniami białych chrześcijańskich suprematystów

⁵¹ Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – najstarsza palestyńska organizacja terrorystyczna założona w 1967 roku. Posiada świecki charakter, łączy ideologię marksistowsko-leninowską z arabskim nacjonalizmem.

⁵² Organizacja Wyzwolenia Palestyny (arab. منظمة التحرير الفلسطينية *munazzamat at-tahrir al-filastiniya*) – organizacja będąca polityczną reprezentacją arabskiej ludności Palestyny na uchodźstwie, powstała w 1964 roku w wyniku połączenia wielu różnych ugrupowań walczących o utworzenie państwa palestyńskiego.

⁵³ Czarny Wrzesień – palestyńska radykalna organizacja terrorystyczna powstała w 1970 roku jako element składowy organizacji Al-Fatah.

⁵⁴ Frakcja Czerwonej Armii (niem. Rote Armee Fraktion) – niemiecka radykalna lewicowa organizacja terrorystyczna, ideologicznie związana z maoizmem, marksizmem, anarchizmem i nową lewicą, działająca w latach 1970–1998 XX wieku.

⁵⁵ Czerwone Brygady (wł. Brigate Rosse) – włoskie ugrupowanie terrorystyczne o skrajnie lewicowym charakterze, utworzone 20 października 1970 roku.

⁵⁶ Baskonia i Wolność (bask. Euskadi Ta Askatasuna) – baskijska organizacja terrorystyczna walcząca o niezależność Baskonii, założona w 1959 roku przez działaczy radykalnej Nacjonalistycznej Partii Basków.

w Ameryce (m.in. wysadzenie budynku biura federalnego w Oklahoma City w roku 1995)⁵⁷.

Lata dziewięćdziesiąte ubiegłego wieku oraz pierwsza dekada XXI wieku to też początki superterroryzmu⁵⁸ i era terroryzmu samobójczego. Ostatnie dwie dekady to także rozwój ekoterroryzmu⁵⁹ i technoterroryzmu. Ten ostatni składa się z superterroryzmu i cyberterroryzmu⁶⁰. W ten sposób zapoczątkowano nową erę terroryzmu – erę terroryzmu masowego.

1.2. CHARAKTERYSTYKA I RODZAJE ZJAWISKA TERRORYZMU

W kwestii charakterystyki działań terrorystycznych głos zabierało wielu badaczy tego zjawiska. Co najciekawsze, większość z nich posiada zbieżne opinie w tym zakresie. Twierdzą oni, że terroryzm posiada takie cechy, jak:

- przekonanie, że siła jest jedyną i najskuteczniejszą metodą walki politycznej, przez co następuje fetyszyzacja przemocy,
- okrucieństwo i brak zahamowań, zwłaszcza moralnych, co sugerować ma siłę i determinację terrorystów oraz potęgować strach przed nimi,
- indukowanie silnego i powszechnego poczucia zagrożenia poprzez zastraszenie nie tylko osób, wobec których dokonano zamachu, ale też, lub może nawet przede wszystkim, całego społeczeństwa,
- promocja oraz obecność w środkach masowego przekazu,
- „polityczny szantaż i wymuszenie określonych zmian politycznych”⁶¹,
- brak kary za popełnione czyny podkopujący autorytet władzy i uwydatniający jej słabość,
- przygotowanie sytuacji rewolucyjnej poprzez akty przemocy i zbrodni, które nie zawsze mają na celu doprowadzenie do obalenia władzy i przejęcia sterów rządowych, co uzyskiwane jest poprzez anarchizację życia publicznego, zastraszenia i demoralizowanie funkcjonariuszy państwowych, demonstrowanie siły terrorystów czy też sprowokowanie represji

⁵⁷ D. Duda, *Terroryzm islamski*, Kraków 2002, s. 35.

⁵⁸ Superterroryzm – terroryzm z wykorzystaniem broni masowego rażenia (broń biologiczna, chemiczna, nuklearna).

⁵⁹ Ekoterroryzm – prowadzenie działań o charakterze przestępczym polegających na użyciu siły lub przemocy na szkodę przedsiębiorstw, osób fizycznych lub ich grup, uzasadniane prowadzeniem przez nich działalności szkodliwej dla środowiska naturalnego.

⁶⁰ Cyberterroryzm – polega na używaniu w celach terrorystycznych technik informatycznych.

⁶¹ R. Borkowski, *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Toruń 2006, s. 45.

i ograniczenia swobód obywatelskich przez organy państwa w celu upowszechnienia nastrojów buntu.

Taksonomię organizacji terrorystycznych można prowadzić według różnych kryteriów, między innymi takich, jak działający podmiot, cel ataku, taktyka walki, strategia polityczna, założenia doktrynalne i cele ideologiczne, obszar (teren) działania. Wyróżnić zatem możemy terroryzm państwowy i antypaństwowy (niepaństwowych aktorów polityki), co determinuje podział na sprawców indywidualnych, sprawców grupowych (grupy terrorystyczne), terroryzm sponsorowany przez państwo i terroryzm państwa. Inną klasyfikacją terroryzmu będzie podział według ideologicznej podstawy programu. W tym zakresie możemy go podzielić na **lewicowy i prawicowy**, „czerwony” i „czarny”. Przy czym za lewicowe ugrupowania terrorystyczne uznaje się te, które „występując przeciwko państwu, domagają się zmiany jego podstaw ustrojowych”⁶², prawicowymi zaś są te, które zmierzają „do zmiany w systemie sprawowania władzy”⁶³. Osobnym nurtem terrorystycznym jest **terroryzm separatystyczny**, rozumiany jako „przejawy użycia siły ze względów politycznych noszące znamiona aktów terrorystycznych związane z działalnością ugrupowań mniejszości narodowych, religijnych czy językowych walczących o uzyskanie określonych praw”⁶⁴. Ten rodzaj terroryzmu spotykany jest głównie w państwach europejskich. Wymienić można trzynaście europejskich mniejszości narodowych reprezentowanych przez organizacje terrorystyczne: alzackie, baskijskie, bretońskie, chorwackie, flamandzkie, jurajskie, katalońskie, korsykańskie, okcytańskie, północnoirlandzkie, południowotyrolskie, szkockie i walijskie. Występujące poza Europą organizacje terrorystyczne tego typu to m.in. organizacje: żydowskie, palestyńskie, ormiańskie, kurdyjskie, molukańskie, portorykańskie itd. Biorąc pod uwagę motyw działania zamachowców, terroryzm możemy podzielić na: terroryzm **polityczny** (wewnętrzny i globalny, agenturalny i ideowy) oraz terroryzm **niepolityczny** (terror kryminalny i terror szaleńców). Jeszcze inną klasyfikację można uzyskać, biorąc pod uwagę środowisko, w jakim dochodzi do aktu terrorystycznego. Wyróżniamy tutaj terroryzm **morski, lądowy i powietrzny**.

⁶² K. Karolczak, *Encyklopedia...*, op. cit., s. 15.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem, s. 17.

Jeszcze inna „klasyfikacja terroryzmu obejmuje jego podział ze względu na środki ataku. I tak wyróżniamy tu następujące rodzaje terroryzmu:

- a. terroryzm bombowy,
- b. terroryzm biologiczny (bioterroryzm),
- c. terroryzm chemiczny (chemoterroryzm),
- d. terroryzm teleinformatyczny (cyberterroryzm),
- e. terroryzm nuklearny i radiologiczny,
- f. uprowadzenia”⁶⁵.

Istnieje także pojęcie **terroryzmu patologicznego**⁶⁶, którego powodami są zaburzenia umysłowe sprawców – szaleńców.

Wyróżnić można także inne odmiany terroryzmu, np.:

- **terroryzm samobójczy** – „taka forma współczesnego terroryzmu, w której powodzenie zamachu zależy od śmierci (gotowości do śmierci) głównego wykonawcy”⁶⁷,
- **terroryzm mgławicowy** – nowa postać zjawiska terroryzmu, nieposiadająca żadnych form organizacyjnych czy też hierarchii, w skład organizacji wchodzi niewielkie, bardzo aktywne grupy o fanatycznym zabarwieniu, organizowane na potrzeby jednego konkretnego zadania,
- **ekoterroryzm** – „działa w imię populistycznych haseł ratowania Ziemi przed obecnością na jej powierzchni obiektów i urządzeń, które mogą zagrozić ekologii”⁶⁸,
- **terroryzm millenarystyczny** – „dzieło zbrojnych utopistów przekonanych o tym, że świat współczesny jest krańcowo zły, ludzkości grozi kataklizm oraz że adepci ugrupowania zostali wybrani celem stworzenia nowego i lepszego świata po zaistniałej katastrofie”⁶⁹,
- **terroryzm mafijny (gangsterski, kryminalny)** – wykorzystywany przez zorganizowane grupy przestępcze o strukturze hierarchicznej, które dysponują potężnymi środkami finansowymi, jak również licznymi uzbrojonymi grupami wykonawczymi.

⁶⁵ P. Pajorski, *Antyterroryzm – nowe wyzwanie dla komercyjnych służb ochrony*, „Ochrona Mienia i Informacji”, styczeń/luty, 1/2008, s. 62.

⁶⁶ M. Skawińska, *Społeczno-polityczna istota współczesnego terroryzmu*, Kielce 2004, s. 36.

⁶⁷ M. Zimny, *Terroryzm...*, op. cit., s. 15.

⁶⁸ K. Jałoszyński, *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, Warszawa 2003, s. 64.

⁶⁹ <http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/proc01.pdf> (dostęp 5.04.2011).

Istnieje, oczywiście, jeszcze wiele innych podziałów i klasyfikacji terroryzmu, jednakże te przedstawione zupełnie wystarczają na potrzeby niniejszego artykułu, czyli do wskazania zagrożenia bezpieczeństwa narodowego RP. Należy przy tym pamiętać, że niezwykle rzadko spotyka się ugrupowania terrorystyczne reprezentujące jeden „czysty” nurt terroryzmu. Najczęściej, ze względu na to, że podłożem jest cały splot różnych przyczyn terroryzmu, mamy do czynienia z terroryzmem o podłożu mieszanym, czego przykład stanowi „Official IRA reprezentujący program marksistowsko-leninowski z elementami nacjonalistyczno-religijnymi”⁷⁰.

ZAGROŻENIA OBYWATELI RP ZJAWISKIEM TERRORYZMU

Aby można było mówić o zagrożeniu terroryzmem i jego wpływie na bezpieczeństwo narodowe, należy zdefiniować kilka podstawowych pojęć, takich jak: zagrożenie, bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe. Zaczniemy od znaczenia pojęcia bezpieczeństwa. Termin ten „jest współcześnie szeroko stosowany i odmieniany na wszelkie sposoby za pomocą różnych wyrażeń określających. Może być więc bezpieczeństwo: jednostki, rodziny, pracy, grupy społecznej, kulturowe, społeczne, ekonomiczne, surowcowe, energetyczne, publiczne, ekologiczne, państwa czy też narodowe i międzynarodowe”⁷¹. Jak podaje *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, bezpieczeństwo to „stan, który daje poczucie pewności i gwarancje jego utrzymania oraz szansę na doskonalenie. Jedną z podstawowych potrzeb człowieka, to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni, na przykład zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych”⁷². Natomiast W. Kitler, definiując bezpieczeństwo, stwierdza, że jest ono

w znaczeniu ogólnym – wewnętrzną ufnością, spokojem ducha i pewnością, właściwie lub fałszywie uzasadnioną w okolicznościach rodzących podstawy do obaw. Jest przekonaniem, lepiej lub gorzej uzasadnionym, że w obliczu różnych trudności, słabości, wyzwań i zagrożeń, lub przynajmniej ich symptomów, stan rzeczy – w jakim się znajduje określony podmiot – pozwala mu czuć się bezpiecznie. Bezpiecznie, tzn. wolnym i zabezpieczonym przed potencjalnymi lub realnymi zagrożeniami, pewnym niezakłóconego bytu

⁷⁰ K. Karolczak, *Encyklopedia...*, op. cit., s. 18.

⁷¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Warszawa 2011, s. 22.

⁷² *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 13.

i rozwoju, z pomocą wszelkich dostępnych środków, a także działającym twórczo na rzecz osiągnięcia takiego stanu⁷³.

Natomiast J. Wojnarowski stwierdza, że „przez termin bezpieczeństwo (jego system lub architekturę) należy rozumieć ogół form i sposobów organizowania oraz kształtowania przestrzeni życiowej do zapewnienia spokojnych warunków bytu i rozwoju społeczeństwa danego państwa”⁷⁴.

Drugim pojęciem wymagającym zdefiniowania jest **zagrożenie**. Jest ono „wartością destrukcyjną, potencjalną przyczyną niepożądanego stanu”⁷⁵. Jak zauważa dalej L. Korzeniowski: „Zagrożenia nie są kategorią samoistną, ponieważ zawsze odnoszą się do określonego podmiotu, dla którego mają charakter zgubny i niszczący. Mogą one spowodować szkodliwe następstwa dlatego, że każdy podmiot (człowiek, system, organizacja, zasób przyrody) charakteryzuje się mniejszą lub większą podatnością, czyli pewnymi słabościami, umożliwiającymi przekształcenie potencjalnego zagrożenia w szkodę”⁷⁶.

Zagrożenie jest terminem posiadającym wiele definicji. Interpretacja tego pojęcia zależy przede wszystkim od źródła destrukcji i charakteryzowanej sytuacji⁷⁷. Występujące w literaturze definicje zagrożenia możemy podzielić według ich charakteru na obiektywne, czyli „sytuacje niebezpieczne dla życia lub zdrowia”⁷⁸, lub subiektywne, czyli „stan psychiczny lub prawny, w którym jednostka nie ma poczucia pewności, oparcia w drugiej osobie lub w sprawnie działającym systemie prawnym”⁷⁹. L. Korzeniowski twierdzi, że zagrożenia obiektywne to „rzeczywiste realne możliwości destrukcji i wyrządzenia szkody niezależnie od podmiotu (człowieka)”⁸⁰. Podobne spojrzenie na znaczenie pojęcia zagrożenia prezentuje S. Korycki. Twierdzi on, że zagrożenie to „z jednej strony pewien stan psychiczny lub świadomościowy wywołany postrzeganiem zjawisk, które subiektywnie ocenia się jako niekorzystne lub niebezpieczne, a z drugiej czynniki obiek-

⁷³ W. Kitler, *Bezpieczeństwo...*, op. cit., s. 22–23.

⁷⁴ J. Wojnarowski, *Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2010, s. 14.

⁷⁵ L. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2012, s. 88.

⁷⁶ Ibidem, s. 88.

⁷⁷ Por. ibidem.

⁷⁸ *Słownik współczesnego języka polskiego*, Wilga 1996, s. 1313; *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 2, Warszawa 2001, s. 607.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ L. Korzeniowski, *Podstawy...*, op. cit., s. 89.

tywne powodujące stany niepewności i obaw⁸¹. Natomiast w przywoływanym wcześniej *Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* pojęcie zagrożenia definiowane jest jako „sytuacja, w której pojawia się prawdopodobieństwo powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia⁸². „Według powszechnie akceptowanych poglądów zagrożenie stanowi przeciwieństwo bezpieczeństwa i oznacza możliwość wystąpienia zjawiska negatywnie wartościowanego, ewentualnie potencjalne lub istniejące zjawisko, sytuację lub działanie godzące w określone wartości lub stwarzające dla nich niebezpieczeństwo⁸³.

Bezpieczeństwo narodowe jest natomiast „postrzegane jako stan świadomości społecznej, w którym istniejący poziom zagrożeń, dzięki posiadanym zdolnościom obronnym, nie budzi obaw, lęku o zachowanie (osiągnięcie) uznawanych wartości⁸⁴. Bezpieczeństwo narodowe, jak podaje *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, „jest nie tylko ochroną narodu i terytorium przed fizyczną napaścią, lecz również ochroną – za pomocą różnych środków – żywotnych interesów ekonomicznych i politycznych, których utrata zagroziłaby żywotności i podstawowym wartościom państwa⁸⁵. Bezpieczeństwo narodowe to także „zdolność narodu do ochrony jego wartości wewnętrznych przed zagrożeniami zewnętrznymi⁸⁶, ale również „stan uzyskany w wyniku zorganizowanej obrony i ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi określany stosunkiem potencjału obronnego do skali zagrożenia⁸⁷. „Bezpieczeństwo narodowe bywa często utożsamiane z bezpieczeństwem państwowym. Tożsamość taka może być uznana za zasadną rzeczywiście w odniesieniu do państwa tworzonego praktycznie przez jeden naród; do takiej kategorii należy Polska⁸⁸.

⁸¹ S. Korycki, *System bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 1994, s. 54.

⁸² *Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 182.

⁸³ M. Brzeziński, *Kategoria bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), Warszawa 2009, s. 23; por. J. Prońko, *Bezpieczeństwo państwa. Zarys problemu i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2007, s. 7; K.P. Marczuk, *Trzecia opcja. Gwardie narodowe w wybranych państwach Basenu Morza Śródziemnego*, Warszawa 2007, s. 63–64.

⁸⁴ C. Rutkowski, *Bezpieczeństwo i obronność – koncepcje – doktryny*, Warszawa 1995, s. 30.

⁸⁵ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 15.

⁸⁶ *Polityka zagraniczna państwa*, J. Kukułka, R. Zięba (red.), Warszawa 1992, s. 66.

⁸⁷ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 16.

⁸⁸ W. Kitler, *Bezpieczeństwo...*, op. cit., s. 17.

Rozpatrując kwestię zagrożenia terrorystycznego dla Polski, należy uwzględnić wymiar wewnętrzny i zewnętrzny tego zjawiska. W chwili obecnej poziom zagrożenia ze strony rodzimych grup terrorystycznych jest zerowy, ze względu na brak takowych. Natomiast możliwość powstania rodzimych grup terrorystycznych o profilu prawicowym, lewicowym czy nacjonalistycznym należy w tej chwili ocenić na niewielką (co nie oznacza, że lewica czy prawica, zwłaszcza skrajne, nie będą odwoływać się do przemocy lub jej groźby w działaniach politycznych – przemoc ta w najbliższym czasie nie powinna jednak obejmować działań typowo terrorystycznych)⁸⁹.

W celu ustalenia położenia zjawiska zagrożenia terroryzmem przy uwzględnieniu jego obydwu wymiarów – wewnętrznego i zewnętrznego – należy w tym miejscu zdefiniować jeszcze pojęcia zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego. Będzie to dość istotne do prawidłowego zrozumienia zagrożeń terrorystycznych dla bezpieczeństwa narodowego. Toteż w tym miejscu należy przytoczyć definicję pojęcia zagrożenia wewnętrznego prezentowaną w *Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. Definicja ta mówi, że zagrożenie wewnętrzne „(publiczne) to stan w państwie, który uniemożliwia organom władzy utrzymanie ładu i porządku publicznego oraz zachowanie życia i mienia ludności, a także korzystanie z praw i swobód obywatelskich zagwarantowanych konstytucją i innymi przepisami prawa”⁹⁰.

W sytuacji, kiedy zdefiniowaliśmy pojęcia, takie jak bezpieczeństwo, zagrożenie, zagrożenie wewnętrzne i bezpieczeństwo narodowe, do zdefiniowania pozostało nam jeszcze pojęcie zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. Odpowiedź na pytanie, czym są współczesne zagrożenia bezpieczeństwa narodowego, odnajdziemy w książce *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*. J. Flis definiuje to pojęcie jako „potencjalne lub istniejące zjawiska, sytuacje bądź działania godzące w wartości i interesy narodowe, stwarzające niebezpieczeństwo dla: życia i zdrowia, warunków bytu, mienia i środowi-

⁸⁹ R. Machnikowski, *Polska jako potencjalny cel ataku terrorystycznego*, fragment referatu wygłoszonego na III Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Katastrofy naturalne i cywilizacyjne – zagrożenia cywilizacyjne początku XXI wieku”, Słok k. Bełchatowa, 13–15 czerwca 2007 r. zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Lądowych im. T. Kościuszki we Wrocławiu (WSOWL) oraz Dolnośląską Szkołę Wyższą Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechniej (DSWE TWP). Źródło: *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne – zagrożenia cywilizacyjne początku XXI wieku*, M. Żuber (red.), Wrocław 2007.

⁹⁰ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 184.

ska oraz destrukcji (destabilizacji) organizacji życia społecznego i państwowego, a także zniweczenia (osłabienia) możliwości rozwoju⁹¹.

Fakt, że na terenie Polski nie działają żadne rodzime ugrupowania terrorystyczne nie determinuje w pełni naszego bezpieczeństwa i nie oznacza, że jesteśmy pozbawieni zagrożenia terroryzmem. W wyniku przystąpienia Polski do tzw. „globalnej wojny z terroryzmem” staliśmy się państwem narażonym na potencjalne ataki zewnętrzne pochodzące od **Globalnej Sieci Islamistycznej** (Al-Kaida). Wprawdzie, według znawców tematu, nie jesteśmy w obszarze nadmiernego zainteresowania jakichś szczególnych grup czy też organizacji terrorystycznych, jednakże dotyczyć nas może zjawisko terroryzmu incydentalnego. Zagrożone są nim

państwa sojusznicze USA, w których co prawda nie ma wystarczających warunków społecznych do rozwoju dużych rodzimych GSI⁹², ale które prowadząc proamerykańską politykę zagraniczną i uczestnicząc w amerykańskich działaniach przeciwko islamistom, znalazły się w obszarze zainteresowania przywódców islamistów⁹³. Kraje te, takie jak Polska, Czechy, Gruzja, Norwegia, Korea Południowa czy Japonia, z całą pewnością nie są pierwszoplanowym celem ataku islamistów, mogą jednak być przez nich zaliczane do potencjalnie wartościowych celów, szczególnie w przypadku, gdyby przez dłuższy okres GSI nie udało się przeprowadzić udanych ataków w krajach zagrożonych permanentnie, w tym szczególnie w USA i Zachodniej Europie⁹⁴.

Coraz częstsze incydenty terrorystyczne występujące w krajach europejskich można i powinno się odbierać jako formę ostrzeżenia o zbliżającym się do granic kraju niebezpieczeństwie. Należy się w tym miejscu zastanowić, jaki rodzaj terroryzmu i ze strony jakich grup czy organizacji jest w najbliższych latach najbardziej prawdopodobny czy wręcz realny.

Przy akademickim podziale kierunków zagrożeń na wewnętrzne i zewnętrzne należy zdaniem autora niniejszego opracowania przyjąć, że – biorąc pod uwagę nasze zaangażowanie w Afganistanie, próby wzmacniania wizerunku Polski jako bardzo bliskiego sojusznika USA w „wojnie z terroryzmem”, „odgrzewanie” przez media międzynarodowe rzekomego

⁹¹ *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006, s. 98.

⁹² GSI – Globalna Sieć Islamistyczna.

⁹³ Zwracają na to uwagę liczne komunikaty w mediach, ostrzegające przed prowadzeniem polityki wspierającej USA.

⁹⁴ R. Machnikowski, *Polska...*, op. cit., s. 3.

faktu przetrzymywania schwytanych terrorystów w niewielkim ośrodku zatrzymań (tzw. black sites) stworzonym przy współpracy i dla USA na terenie naszego kraju, pojawianie się w mediach informacji o polskich instruktorach wojskowych mających wziąć udział w misji szkoleniowej w Mali – zagrożenie politycznym terroryzmem zewnętrznym jest realne i występuje „tu i teraz”. Najpoważniejsze zagrożenie w tym przypadku stanowią organizacje islamskich fundamentalistów. Spodziewać się należy ataków zarówno na polskie obiekty, takie jak placówki dyplomatyczne i konsularne oraz bazy kontyngentów wojskowych, jak i na obywateli, głównie dyplomatów, przedsiębiorców, dziennikarzy, wojskowych i turystów – poza granicami kraju oraz na terytorium Polski. Przy czym akty terrorystyczne skierowane przeciwko kontyngentowi w Afganistanie są cały czas na porządku dziennym. Natomiast ataki na turystów, przedsiębiorców i dziennikarzy polskich poza terenem Polski wprawdzie są lub mogą być medialne, jednakże ich „siła sprawcza” jest nieporównanie mniejsza niż tego typu akty skierowane przeciwko obywatelom USA, UK, RFN czy Francji. Polska jest mniej „wdzięcznym” obiektem ataku, choćby ze względu na swoją wielkość i znaczenie w polityce globalnej. W tym zakresie działania terrorystów pozostające w ścisłym związku z polską polityką zagraniczną, mające na celu jej zmianę nie są na tyle „nośne”, aby spowodowały istotne zmiany w polityce czołowych graczy zarówno na Starym Kontynencie, jak i w Ameryce.

Poza terroryzmem zewnętrznym, jaki może zagrażać, a w zasadzie zagraża Polsce (w zasadzie jest stanem „tu i teraz”), jest **terroryzm wewnętrzny**, skorelowany przede wszystkim z wewnętrzną sytuacją Polski. W tym przypadku terroryści staraliby się osiągnąć cele związane z polityką wewnętrzną mającą na celu zmianę systemu politycznego. T. Kęsoń twierdzi, że „na tym kierunku nie występują obecnie poważne zagrożenia. Potencjalne zagrożenia natomiast mogą być efektem działalności ugrupowań skrajnie lewicowych i skrajnie prawicowych”⁹⁵. Zdaniem autora niniejszego opracowania stan ten jest na granicy równowagi i jak wskazują czy to nieudolne próby „wmanewrowania” Brunona K. w przygotowanie zamachu na przedstawicieli rządu, czy też prowokacja dziennikarska w budynkach sejmowych, równowaga ta może zostać śmiało zachwiana.

⁹⁵ T. Kęsoń, *Terroryzm polityczny – zagrożenia i przygotowanie struktur państwa do walki z terroryzmem*, http://www.v_i_bezpieczenstwo_9&lang=pl (dostęp 26.01.2013), s. 10.

Poza wymienionymi tutaj rodzajami terroryzmu Polsce, zdaniem autora niniejszego opracowania, grozi realnie tzw. **terroryzm przewłóczony**⁹⁶.

Byłyby to te zagrożenia terrorystyczne, które nie są ściśle związane z Polską, ale w taki czy inny sposób stwarzają dla nas zagrożenie. Mogą to być takie sytuacje, jak np. atak na placówkę dyplomatyczną państwa trzeciego zlokalizowaną w Polsce. W tym przypadku zagrożenie takie nie będzie miało istotnego wpływu na kwestie polityki Polski, ale będzie stwarzało podobne zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi jak każde inne. W tym wariacie możliwe są rozmaite scenariusze, ale będą one prawdopodobnie powiązane z działalnością organizacji separatystycznych z krajów trzecich⁹⁷.

Biorąc pod uwagę formy, taktykę i techniki dokonywanych na całym świecie zamachów terrorystycznych, można zauważyć, że występują one głównie jako pojedyncze i precyzyjne uderzenia lub zmasowane, wielopunktowe ataki na wybrane cele. Na podstawie analizy pod kątem użytych środków, technik i taktyki zauważyć należy, że wiodącą metodą ataku jest atak przy użyciu materiałów wybuchowych. Nie powinno to dziwić, gdyż materiały wybuchowe zarówno te wojskowe, jak i cywilne są stosunkowo łatwe do pozyskania i tanie. Ponadto przygotowanie mieszaniny wybuchowej czy też improwizowanego urządzenia wybuchowego nie stanowi najmniejszego problemu dla średnio zainteresowanego fizyką i chemią ucznia gimnazjum, a zupełny laik instrukcje w tym zakresie znajdzie bez problemu w Internecie. Użycie materiałów wybuchowych czy też mieszanin łatwopalnych daje sprawcy jeszcze te atuty, że może być on całkowicie anonimowy, a samo zrealizowanie zamachu nie wymaga tak dużej odwagi, jak stanięcie z potencjalnymi ofiarami oko w oko. Oczywiście nie sprawdza się to w pełni w przypadku aktów samobójczych. Zakładając zatem, że ewentualny atak terrorystyczny realizowany w naszym kraju opierałby się na „światowych wzorcach” oraz na środkach, które łatwo pozyskać do jego przeprowadzenia (np. materiały wybuchowe górnicze), a także na posiadanych już krajowych doświadczeniach, należy domniemywać, że najbardziej prawdopodobną metodą ataku terrorystycznego jest zamach bombowy. Jego wysokie prawdopodobieństwo oparte jest również na medialności takiego zamachu.

Kolejną popularną metodą w zakresie zamachów terrorystycznych w Polsce może być porwanie. Mając w na uwadze porwania, o których

⁹⁶ Ibidem, s. 11.

⁹⁷ Ibidem.

było stosunkowo głośno w Polsce w ostatniej dekadzie XX wieku oraz na przełomie XX i XXI wieku, należy domniemywać, że nastąpiłby powrót do „mazurskiej tradycji”⁹⁸. „Według oficjalnych statystyk w Polsce co drugi dzień ktoś zostaje porwany, a co piąty uprowadzony dla okupu i są to tylko te przypadki, które zostały zgłoszone policji. Istnieje jeszcze »ciemna liczba« przestępstw tego typu”⁹⁹. Chociaż w chwili obecnej tego typu zdarzenia są według wiedzy autora niniejszego opracowania wyłącznie domeną zorganizowanych grup przestępczych, to nie należy wykluczać, że ta forma aktu terrorystycznego może pojawić się w Polsce. Taka forma ataku na głowę państwa lub przedstawicieli rządu byłaby na tyle medialna, że stanowić może realne zagrożenie, zwłaszcza że coraz więcej obiektów ochraniających do tej pory przez Biuro Ochrony Rządu czy też Straż Graniczną przechodzi pod ochronę prywatnych podmiotów gospodarczych świadczących usługi w zakresie fizycznej ochrony osób i mienia. Podmioty te w większości nie tylko prezentują liche przygotowanie zarówno kadrowe, jak i logistyczne do realizacji tego typu zadań, lecz także często charakteryzują się taką samą proweniencją.

Inne rodzaje ataków terrorystycznych (bio-, chemo- i cyberterroryzm, terroryzm nuklearny i radiologiczny) są mniej prawdopodobne – choćby ze względu na brak potencjalnie medialnych celów w Polsce. Nie można jednak wykluczyć, że przedstawiciele nurtu terroryzmu przywołanego nie będą próbowali się parać którąś z powyżej wymienionych odmian. Autorowi opracowania wydaje się również prawdopodobne, że wystąpić może w Polsce terroryzm mgławicowy.

Deprymujący jest zdaniem autora opracowania fakt braku rzeczywistego przygotowania na większość tego typu zjawisk. Ogólnie panuje przekonanie, że zapobieganiem i przeciwdziałaniem terroryzmowi, a więc dbałością o bezpieczeństwo narodowe zajmują się wyłącznie służby specjalne oraz powołane do tego instytucje. Niestety nie do końca jest to prawda, gdyż duży wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa mają też prywatne podmioty, zwłaszcza te, które prowadzą działalność gospodarczą w zakresie ochrony fizycznej osób i mienia, oraz w nieco mniejszej skali

⁹⁸ W rejonie Warmii i Mazur w latach 90. ub. wieku oraz na początku obecnego wieku miały miejsce liczne porwania dla okupu. W pewnym momencie w żargonie pracowników ochrony zajmujących się ochroną osób nazwano to zjawisko mazurską tradycją.

⁹⁹ P. Pajorski, *Porwania a ochrona osobista*, „Ochrona Mienia i Informacji”, lipiec/sierpień, 4/2008, s. 65.

również te podmioty gospodarcze, które realizują zadania związane z zabezpieczeniem technicznym w ochronie osób i mienia. Przecież to właśnie prywatne firmy chronią coraz więcej obszarów, obiektów i urządzeń ważnych dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa podlegających obowiązkowej ochronie. To właśnie pracownicy tych firm, a nie służby specjalne, jako pierwsi będą na miejscu dokonania zamachu terrorystycznego. To od poziomu przygotowania prywatnych firm ochrony do działań antyterrorystycznych (nie mylić z kontrterrorystycznymi, czyli fizycznym zwalczaniem terrorystów) zależy w olbrzymiej mierze bezpieczeństwo narodowe, zwłaszcza że firmy tego typu otrzymują coraz bardziej odpowiedzialne zadania, jak np. ochrona Kancelarii Prezydenta RP (sprawowana przez firmę Basma Security¹⁰⁰).

TABELE

TABELA 1.
NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE ELEMENTY W DEFINICJACH TERRORYZMU

Lp.	Określenie używane w definiowaniu terroryzmu	Wskaźnik występowania w %
1	Stosowanie przemocy i siły	83,5
2	Aspekt polityczny czynu	65
3	Wywołanie strachu i terroru	51
4	Groźba jako element zastraszenia	47
5	Skutki i reakcje psychologiczne	41,5
6	Rozróżnienie pojęć: ofiara i cel działania	37,5
7	Celowa, planowana, systematyczna akcja	32
8	Metody zamachów, strategię i taktyka działania	30,5
9	Nienormalność, konflikt z przyjętymi normami i regułami, brak humanitarnych ograniczeń w działaniu	30
10	Wymuszenie, zniewolenie, powodowanie uległości	28
11	Dążenie do osiągnięcia rozgłosu	21,5

¹⁰⁰ *Budynki rządowe bez ochrony*, <http://niezalezna.pl/37781-budynki-rzadowe-bez-ochrony> (dostęp 29.01.2013).

Lp.	Określenie używane w definiowaniu terroryzmu	Wskaźnik występowania w %
12	Przypadkowość, bezosobowość, indyskryminacja	21
13	Ofiary wśród osób cywilnych, niewalczących, neutralnych	17,5
14	Zastraszanie swoimi działaniami	14
15	Podkreślanie niewinności ofiar	15,5
16	Sprawcy działający w zorganizowanej grupie, organizacji, ruchu	14
17	Demonstracja siły przed innymi	13,5
18	Nieobliczalność, nieprzewidywalność, niespodziewany atak	9
19	Konspiracyjny charakter działalności	9
20	Powtarzalny, seryjny lub „reklamowy” charakter przemocy	7
21	Kryminalny charakter zamachów	6
22	Żądania stawiane stronom trzecim	4

Źródło: B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 1999, s. 38.

BIBLIOGRAFIA

Wydawnictwa zwarte

1. Alexander Y., Hoening M., *Superterroryzm biologiczny, chemiczny i nuklearny*, Warszawa 2001.
2. Barcik J., *Akt terrorystyczny i jego sprawca w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 2004.
3. Barnas R.M., *Terroryzm. Od Asasynów do Osamy bin Ladena*, Wrocław 2001.
4. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006.
5. Bolechów B., *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Toruń 2003.
6. Borkowski R., *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Toruń 2006.
7. Brzeziński M., *Kategoria bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), Warszawa 2009.
8. Deptała D., *Zagrożenia aktami terrorystycznymi w Polsce*, [w:] *Terroryzm*, V. Kwiatkowska-Darul (red.), Toruń 2002.

9. Duda D., *Terroryzm islamski*, Kraków 2002.
10. *Encyklopedia popularna PWN*, R. Łąkowski (red.), Warszawa 2012.
11. Gearty C., *Prognozy XXI wieku. Terroryzm*, Warszawa 1998.
12. Gołębski F., *Przyczyny terroryzmu politycznego*, [w:] *Terroryzm polityczny*, J. Muszyński (red.), Warszawa 1981.
13. Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 1999.
14. Horgan J., *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008.
15. *Ilustrowana Biblia młodych*, Zagreb–Lublin 1986.
16. Jałoszyński K., *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, Warszawa 2003.
17. Karolczak K., *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995.
18. Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Warszawa 2011.
19. Kopaliński W., *Słownik wydarzeń, pojęć i legend XX wieku*, Warszawa 1999.
20. Korycki S., *System bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 1994.
21. Korzeniowski L., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2012.
22. Kosta R.A., *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilizacji zachodniej w XXI wieku*, Toruń 2007.
23. Machnikowski R., *Polska jako potencjalny cel ataku terrorystycznego*, [w:] *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne – zagrożenia cywilizacyjne początku XXI wieku. Materiały z III Międzynarodowej Konferencji Naukowej, 13–15 czerwca 2007 r., Słok k. Bełchatowa, M. Żuber (red.)*, Wrocław 2007.
24. Marczuk K.P., *Trzecia opcja. Gwardie narodowe w wybranych państwach Basenu Morza Śródziemnego*, Warszawa 2007.
25. *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1998.
26. Osmańczyk J.E., *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, Warszawa 1974.
27. Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000.
28. *Polityka zagraniczna państwa*, J. Kukułka, R. Zięba (red.), Warszawa 1992.
29. Prońko J., *Bezpieczeństwo państwa. Zarys problemu i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2007.
30. Rutkowski C., *Bezpieczeństwo i obronność – koncepcje – doktryny*, Warszawa 1995.

31. Skawińska M., *Spoleczno-polityczna istota współczesnego terroryzmu*, Kielce 2004.
32. *Słownik języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1978.
33. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002.
34. *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 2, Warszawa 2001.
35. *Słownik współczesnego języka polskiego*, Wilga 1996.
36. Thornton T.P., *Terror as the Weapon of Political Agitation*, [w:] *International War*, H. Eckstein (red.), London 1964.
37. Wiak K., *Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi*, Lublin 2009.
38. Wojnarowski J., *Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2010.
39. Zimny M., *Terroryzm samobójczy*, Warszawa 2006.

Wydawnictwa ciągłe

40. *Przeciw terroryzmowi*, „Polska Zbrojna” z 30.06.1993.
41. Pajorski P., *Antyterroryzm – nowe wyzwanie dla komercyjnych służb ochrony*, „Ochrona Mienia i Informacji”, styczeń/luty, 1/2008.
42. Pajorski P., *Porwania a ochrona osobista*, „Ochrona Mienia i Informacji”, lipiec/sierpień, 4/2008.
43. Schmid A.P., *Terrorism and the Use of Weapons of Mass Destruction; From Where the Risk?*, “Terrorism and Political Violence”, vol. 11, Issue 4, Routledge 1999.
44. Schultz R., *Conceptualizing Political Terrorism: A Typology*, “Journal of International Affairs” 1978, vol. 32, no. 1.

Strony internetowe

45. www.fbi.gov
46. www.defense.gov
47. <http://histmag.org/?id=2399>
48. www.legislationline.org/documents/action/popup/id/9050
49. <http://niezalezna.pl/37781-budynki-rzadowe-bez-ochrony>
50. <http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/proc01.pdf>
51. www.osrodekbadania.waw.pl/?site=strategia_i_bezpieczenstwo_9&lang=pl
52. <http://pl.wiktionary.org/wiki/terrorysta>
53. www.se.pl/wydarzenia/kraj/terrorysta-jest-kazdy-kto-dokonuje-agresji-na-bezb_84559.html

54. www.un.org

55. www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php

56. http://www.v_i_bezpieczenstwo_9&lang=pl

CITE THIS ARTICLE AS:

P. Pajorski, *Zagrożenie bezpieczeństwa narodowego RP terroryzmem – zagadnienia wybrane*, “Security, Economy & Law”, no 2/2018 (XIX), p. 89–114, DOI 10.24356/SEL/19/4.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2018 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow